

MISIUNEA INTERNAȚIONALĂ DE OBSERVARE A ALEGERILOR Republica Moldova – Alegeri Locale, 14 iunie 2014

DECLARAȚIE PRIVIND CONSTATĂRILE ȘI CONCLUZIILE PRELIMINARE

Chișinău, 15 iunie 2015 – Prezenta Declarație privind Constatările și Concluziile Preliminare este rezultatul efortului comun al Biroului pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului al OSCE (OSCE/BIDDO) și al Congresului Autorităților Locale și Regionale al Consiliului Europei (Congres).

Kimmo Kiljunen (Finlanda) este Șeful Misiunii restrânse de observare a alegerilor (MROA), desfășurată din 14 mai. Amy Koopmanschap (Olanda) este Șeful delegației din partea Congresului, detașat din data de 9 iunie.

Evaluarea a fost efectuată pentru a determina faptul dacă alegerile au fost conforme cu angajamentele OSCE și cu standardele Consiliului Europei, cu alte obligații și standarde internaționale pentru alegeri democratice și cu legislația națională. Prezenta declarație privind constatările și concluziile preliminare este emisă înainte de încheierea procesului electoral. Evaluarea finală a alegerilor va depinde, parțial, de modul în care se vor desfășura etapele rămase ale procesului electoral, inclusiv numărarea și anunțarea rezultatelor, precum și soluționarea reclamațiilor și contestațiilor eventuale de după ziua alegerilor. OSCE/BIDDO va emite un raport final cuprinzător, inclusiv recomandări pentru unele perfecționări potențiale, la aproximativ opt săptămâni de la încheierea procesului electoral. Raportul Congresului va fi adoptat la Sesiunea sa Plenară din 20-22 octombrie 2015.

CONCLUZII PRELIMINARE

Alegerile locale din 14 iunie au fost administrate în mod eficient și au oferit electoratului opțiuni variate. Acestea au avut loc într-un context de tulburări politice datorate unui scandal financiar de mari proporții și demisiei Primului-Ministru cu două zile înainte de alegeri. Mediul în care s-a desfășurat campania a fost puternic influențat de divizarea forțelor politice și a societății pe marginea orientării viitoare a țării. Campania a fost dinamică și în general liberă, deși, reflectată prin intermediul mass-media influențată politic. Modificările recente se referă la unele recomandări ale OSCE/BIDDO și ale Consiliului Europei; cu toate acestea, ele au fost adoptate după anunțarea datei alegerilor, ceea ce a dus la confuzii privind implementarea lor și la restricționarea libertății de exprimare.

Cadrul legislativ, în general, asigură o bază potrivită pentru desfășurarea unor alegeri democratice. Cu toate acestea, unele ambiguități și prevederi vage, în special din Codul Electoral, împiedică aplicarea consecventă și eficientă a legii. Anumite prevederi care restricționează drepturile la sufragiu și la desfășurarea campaniei electorale contravin angajamentelor OSCE și standardelor internaționale. Cu câteva săptămâni înainte de alegeri au fost efectuate amendamente legislative, preponderent referitoare la desfășurarea și finanțarea campaniei electorale, ceea ce nu se conformează bunelor practici internaționale.

În pofida acestor modificări legislative și a rolului consolidat de supraveghere a Comisiei Electorale Centrale (CEC), sistemul de reglementare a finanțării campaniei electorale și implementarea actuală a acestuia sunt insuficiente pentru a asigura transparența, integritatea și responsabilitatea în finanțarea campaniei electorale. Majoritatea interlocutorilor MROA OSCE/BIDDO au menționat că rapoartele referitoare la finanțarea campaniei electorale au fost incomplete și cu inexactități. CEC a publicat rapoartele pe pagina sa electronică și a emis 14 avertizări pentru încălcări comise în raportare.

Aceasta a declarat că nu a dispus de suficiente resurse umane pentru a monitoriza eficient finanțarea campaniei electorale.

Într-un proces general inclusiv, au fost înregistrate 19 partide și 2 blocuri electorale, precum și 1.004 candidați independenți pentru 898 posturi de primari și 11.860 posturi de consilieri, oferind electoratului o alegere vastă. Un număr de liste au fost modificate în ajun de ziua alegerilor, ceea ce ar fi putut avea impact asupra abilității alegătorilor de a alege conștient.

Libertățile de exprimare, de asociere și de întrunire au fost respectate în perioada campaniei electorale. În timp ce principalele subiecte de campanie electorală au inclus corupția, economia și guvernarea locală și descentralizarea. Totodată, campania s-a desfășurat axându-se mai degrabă pe personalități decât pe platforme politice. Candidații au putut să facă campanie într-un mod liber, în limba de stat și rusă.

MROA OSCE/BIDDO a constatat unele încălcări în perioada campaniei electorale. Câteva autorități locale nu au desemnat suficiente locuri pentru plasarea materialelor de campanie electorală și nici suficiente spații pentru reuniuni publice, ceea ce a dus la postări nereglementate și numeroase reclamații. Un candidat a fost agresat, altul a fost destituit din funcția sa administrativă, iar trei candidați binecunoscuți nu au degrevat din posturile lor oficiale în termenele stabilite. Aplicarea diferită a prevederilor privind imunitatea candidaților în două cazuri a stârnit întrebări referitoare la aplicarea selectivă a legii.

Organele electorale s-au bucurat de încrederea majorității actorilor interesați. În general, acestea au activat în mod eficient și transparent, și au respectat termenele electorale, cu unele excepții referitoare la distribuția listei alegătorilor în secțiile de votare. Pentru a genera listele candidaților, listele alegătorilor și buletinele de vot și pentru a identifica alegătorii și a recepționa în mod electronic rezultatele numărării din secțiile de votare, CEC a folosit sistemul său informațional automatizat de stat "Alegeri".

Numărul alegătorilor înregistrați pe listele provizorii ale alegătorilor a fost de 2.821.657. Împărțirea reponsabilității diverselor autorități de stat pentru acuratețea datelor din listele alegătorilor a rămas parțial nedefinită, ceea ce a dus la lipsă de responsabilitate. Calitatea registrului alegătorilor, în cea mai mare parte, s-a bucurat de încredere din partea actorilor interesați; cu toate acestea, procesul de verificare de către alegători ar putea fi mai clar și transparent.

Au fost întreprinse puține eforturi pentru a încuraja și promova oportunități egale pentru participarea la alegeri a femeilor. Au fost câteva candidate vizibile (22 procente pentru primărie; 35 procente pentru consilieri locali), însă subiectele de gen nu au fost abordate în campanie. În timp ce un singur membru din nouă al CEC este femeie, femeile au fost bine reprezentate în organele electorale de nivel mediu.

Mass-media a asigurat o reflectare largă a candidaților, oferindu-le oportunități să se adreseze alegătorilor. Difuzorul public a reflectat candidații în știri în mod echitabil, însă a favorizat într-o oarecare măsură partidele de la guvernare. Difuzorii locali au organizat dezbateri inclusive, conform prescripțiilor legii. Majoritatea televiziunilor private monitorizate de MROA OSCE/BIDDO nu s-au conformat cu obligația legală a acestora de a fi imparțiali în buletinele lor de știri. Reflectarea echitabilă în știri a fost împiedicată de influența politicului și concentrării proprietății mass-media. Consiliul coordonator al audiovizualului a sancționat cinci posturi de televiziune pentru reflectare părtinitoare, însă mecanismul său de aplicare rămâne inefficient.

Reclamațiile și contestațiile au fost, în general, administrate într-un mod deschis și transparent, s-au încadrat în termenele legale și au oferit remedii juridice eficiente. Majoritatea reclamațiilor examinate de organele electorale s-au referit la desfășurarea cu încălcări a campaniei, înregistrarea candidaților și utilizarea abuzivă a resurselor administrative. Nivelul de încredere în procesul de reclamare în rândul actorilor interesați a variat.

Transparența procesului electoral a beneficiat de pe urma faptului că observarea s-a efectuat de un număr mare de observatori naționali, în special o organizație națională de observare a alegerilor care a desfășurat observarea alegerilor la scară mai mare, inclusiv observarea pe termen lung și scurt, observarea raportării privind finanțarea campaniei electorale și a efectuat numărarea paralelă a voturilor în trei cele mai mari orașe.

În cele câteva secții de votare vizitate de observatorii internaționali, procesul a fost transparent și procedurile au fost, în general, respectate, deși secretul votului nu a fost întotdeauna asigurat. Verificarea alegătorilor și transmiterea rezultatelor de la secțiile de votare au fost eficiente, cu excepții neesențiale. CEC a publicat procesele verbale privind rezultatele preliminare pe secție de votare și a raportat o rată de participare la vot a alegătorilor de 49 de procente. Reprezentanții partidelor/candidaților și observatorii internaționali au fost sistematic prezenți pe parcursul zilei alegerilor.

CONSTATĂRI PRELIMINARE

Contextul general

Alegerile din 14 iunie au fost ale șaselea alegeri locale organizate de la independență și ale douăsprezecelea alegeri observate de OSCE/BIDDO și ale patrulea observate de Congres din 1999.¹ Alegerile au avut loc într-un mediu politic dificil, afectat de o divizare profundă în societate în privința orientării geopolitice a țării și scandalului de proporții din sectorul bancar.² Atmosfera politică a fost caracterizată de neîncrederea alegătorilor față de politic.

După alegerile parlamentare din 2014, Alianța pentru o Moldovă Europeană, compusă din Partidul Liberal Democrat din Moldova (PLDM) și Partidul Democrat din Moldova (PDM), sprijinit de Partidul Comuniștilor din Republica Moldova (PCRM), deși formal în opoziție, au format un guvern minoritar. La 3 aprilie, parlamentul a numit data alegerilor locale la 14 iunie.

Cadrul juridic și sistemul electoral

Alegerile sunt reglementate în primul rând de Constituție și Codul electoral. Acestea sunt suplinite de alte legi, precum și de regulamentele și hotărârile Comisiei Electorale Centrale (CEC).³

Cadrul juridic, în general, asigură o bază potrivită pentru desfășurarea alegerilor democratice. Cu toate acestea, Codul Electoral, conține unele ambiguități care se referă la înregistrarea candidaților, în special pentru candidații independenți și finanțarea campaniei electorale.

¹ [Rapoartele anterioare ale OSCE/BIDDO cu privire la Moldova](#) și [Rapoartele Congresului cu privire la Moldova](#) sunt disponibile.

² Delapidarea presupusă a aproximativ 13,5 miliarde lei moldovenești (aproximativ 750 milioane euro, 1 euro = aproximativ 20 MDL), sau 16 procente a produsului intern brut de la *Banca de Economii* (cu 56 procente din acțiuni fiind în proprietatea statului) și două bănci private, au atras puternic atenția publică după ce un raport confidențial elaborat de o companie de consultanță de investigații s-a strecurat în mass-media.

³ Cadrul juridic mai include și Legea cu privire la partidele politice, Legea cu privire la întruniri, Codul Penal, Codul contravențional și Codul audiovizualului.

Codul electoral a fost modificat în repetate rânduri de la adoptare în 1997, cel mai recent amendament fiind efectuat în aprilie 2015, după numirea datei alegerilor. În timp ce amendamentele au fost operate pentru a îmbunătăți cadrul juridic electoral și au soluționat unele recomandări anterioare ale OSCE/BIDDO și ale Consiliului Europei, efectuarea a astfel de modificări atât de aproape de alegeri a dus la unele confuzii și îngrijorări privind implementarea acestora și contravine bunelor practici internaționale.⁴

Cele mai recente modificări țin de campania electorală și de finanțarea campaniei electorale. Acestea includ interdicția de a utiliza simboluri și imaginide stat și străine și de a implica cetățeni străini în desfășurarea campaniei. Aceasta este o restricție neproportională, care contestă libertatea de expresie conform prevederilor Constituției și contravine standardelor internaționale și angajamentelor OSCE.⁵ Alte modificări prevăd sancțiuni mai specifice pentru încălcări ale Codului Electoral, and elaborate on răspundere penală pentru anumite acțiuni, cum ar fi cumpărarea voturilor. În plus, Codul penal a fost schimbat pentru a incrimina finanțarea ilegală a campaniei.

Alegerile locale au fost desfășurate pentru a alege 898 de primari și 11.860 de consilieri. Consilierii sunt aleși în baza unui sistem electoral proporțional fără prag electoral, iar primarii sunt aleși în cadrul unui sistem majoritar în două tururi de scrutin. În cazul în care niciun candidat nu câștigă cu majoritate absolută în primul tur, atunci, două săptămâni mai târziu, se organizează al doilea tur de scrutin între doi candidați cu cel mai mare număr de voturi. Pentru validarea alegerilor, e nevoie de prezența la vot a cel puțin 25 procente a alegătorilor înregistrați într-o circumscripție. Pentru turul doi nu sunt cerințe privind pragul de participare la scrutin.

Administrarea alegerilor

Alegerile locale au fost administrate de organele electorale reprezentate de patru niveluri: CEC, 35 de Consilii Electorale de circumscripție (CEdC) de nivelul 2,⁶ 896 CEdC de nivelul 1 și 1.977 de Birouri electorale ale secțiilor de votare (BESV).⁷ Partidele parlamentare au putut să nominalizeze membri în comisiile electorale la toate nivelurile. Partidele/blocurile și candidații independenți au putut să nominalizeze reprezentanți fără drept de vot și observatori pentru circumscripțiile în care au concurat la alegeri.

CEC este un organ permanent care servește un mandat de cinci ani, în timp ce CEdC și BESV sunt formate pentru alegeri. Administrarea alegerilor s-a bucurat de încrederea majorității actorilor interesați. Reuniunile CEC, în general, s-au desfășurat într-o manieră colegială, deschise pentru public și mass-media și transmise live pe pagina sa electronică. CEC a publicat agendele ședințelor

⁴ [Codul bunelor practici în materie electorală al Comisiei Consiliului Europei pentru Democrație prin Lege](#) (Comisia de la Veneția) 2002 (II.2.b) recomandă evitarea modificărilor fundamentale în legislația electorală la mai puțin de un an înainte de alegeri.

⁵ Articolul 32.1 al Constituției prevede că ”oricărui cetățean îi este garantată libertatea gândirii, a opiniei, precum și libertatea exprimării în public prin cuvânt, imagine sau prin alt mijloc posibil”.
Articolul 19.2 al Convenției internaționale privind drepturile civile și politice (ICCPR) prevede că ”orice persoană are dreptul la libertatea de exprimare; acest drept cuprinde libertatea de a căuta, de a primi și de a răspândi informații și idei de orice fel, indiferent de frontiere, sub formă orală, scrisă, tipărită ori artistică sau prin orice alt mijloc la alegerea sa.” Vezi și alineatele 7.7 și 9.1 ale [Documentului reuniunii OSCE de la Copenhaga din 1990](#).

⁶ CEC a creat CEdC de nivelul 2 în 32 de raioane, municipiile Chișinău, Bălți și Unitatea teritorial autonomă Găgăuzia. CEdC din Bender și Tiraspol, amplasate pe teritoriul controlat de autoritățile transnistrene *de facto* nu au fost numite.

⁷ CEdC de nivelul 1 au fost create de către CEdC de nivelul 2 în orașe, comune și sate.

sale din timp și a oferit celor prezenți la solicitare proiectele hotărârilor. Hotărârile, precum și alte acte și informații cu referire la alegeri erau, de regulă, plasate pe pagina sa electronică în timp util.

Termenele electorale au fost respectate, în afară de distribuirea listei alegătorilor în unele locații. În general, CEEdC au funcționat eficient, cu unele excepții privind soluționarea reclamațiilor și contestațiilor și finanțării campaniei electorale. Majoritatea BESV vizitate de MROA OSCE/BIDDO înainte de ziua alegerilor au fost bine organizate. Conform CEC, 10 procente din membrii CEEdC de nivelul 2 au fost înlocuiți către 26 mai, preponderent fie din cauza relației de rudenie cu noii candidați, fie datorită numirii lor în calitate de candidați.⁸

Pentru a genera listele candidaților, listele alegătorilor și buletinele de vot, CEC a folosit Sistemul său informațional automatizat de stat "Alegeri" (SIASA). CEC a revizuit sistemul și a pregătit planuri de intervenții în baza defecțiunilor anterioare din ziua alegerilor.⁹ În ziua alegerilor CEEdC a putut să utilizeze SIASA pentru a identifica alegătorii și pentru a verifica voturile multiple, precum și a transmite rezultatele numărării voturilor direct către CEC.

La 30 mai, CEC a decis să blocheze accesul la pagina sa electronică în decurs de două ore și jumătate ca răspuns la o verificare de către Centrul național pentru protecția datelor cu caracter personal în legătură cu o cerere din partea unei cetățene privind publicarea datelor sale cu caracter personal de către CEC. Cele două instituții au convenit să amâne soluționarea cauzei până după alegeri. La 2 iunie, CEC a solicitat parlamentului să definească domeniu de aplicare a Codului electoral și a Legii cu privire la protecția datelor cu caracter personal, specificând că implementarea conjugată a unor prevederi ale acestor legi nu este posibilă.

Prin intermediul Centrului său de instruire continuă în domeniul electoral, CEC a desfășurat un program extins de instruire pentru funcționari electorali și alți actori interesați, inclusiv reprezentanți ai partidelor și observatori la solicitare, în limbile de stat și rusă.¹⁰ Sesiunile de instruire, observate de MROA OSCE/BIDDO, au fost informative și bine organizate.

Reprezentarea femeilor în comisiile electorale a variat. Doar unul din cei nouă membri ai CEC este femeie. Acestea au reprezentat aproximativ 52 de procente din CEEdC de nivelul 2 (circa 29, 46, și 83 de procente din președinții, vicepreședinții și respectiv secretarii) și circa 74 procente a CEEdC de nivelul 1.¹¹

Votarea nu a avut loc pe teritoriul controlat *de facto* de autoritățile transnistrene. Cu toate acestea, prevederile pentru ca alegătorii din Transnistria să-și exercite dreptul la vot au fost umărite de către MROA OSCE/BIDDO.

Înregistrarea alegătorilor

Cetățenii care până la ziua alegerilor împlinesc 18 ani au dreptul la vot, cu excepția celor declarați fără de capacitate printr-o hotărâre finală a instanței de judecată și personalului militar recrutat.

⁸ Codul electoral permite modificarea listei candidaților în termen de șapte zile înainte de ziua alegerilor; aceasta a rezultat în schimbarea componenței comisiilor electorale deoarece membrii acestora nu pot să aibă legături de rudenie cu candidații.

⁹ CEC a testat sistemul la scară națională la 6 și la 12 iunie. Primul test a demonstrat existența unor probleme cu conexiunea la internet și cunoștințe neuniforme și prezență redusă a operatorilor. Al doilea test a fost mai pozitiv, deși au persistat anumite dificultăți de conectivitate, preponderent raportate de către CEEdC din Găgăuzia.

¹⁰ La data de 5 iunie, au fost efectuate 549 de seminare pentru 15.000 membri ai comisiilor, reprezentanți ai partidelor, observatori și trezorerieri, și operatori SIASA. Au fost elaborate 58.200 materiale tipărite, atât în limba de stat cât și în rusă.

¹¹ Nu sunt disponibile date statistice privind genul membrilor BESV.

Aceste restricții cuprinzătoare contravin alineatului 7.3 al Documentului reuniunii OSCE de la Copenhaga din 1990.¹²

Înregistrarea alegătorilor este pasivă. Listele alegătorilor sunt elaborate în baza Registrului de stat al alegătorilor (RSA), care este extras din Registrul de stat al populației din cadrul Centrului resurselor informaționale de stat "Registru". Responsabilitățile centrului *Registru*, ale CEC și ale diferitor autorități publice pentru acuratețea datelor de pe listele alegătorilor rămâne parțial nedefinită, ceea ce a dus la lipsă de responsabilitate. Pe lângă aceasta, registrul adreselor nu încorporează înregistrarea stării civile și a reședinței, componente esențiale ale RSA.

Listele alegătorilor includ toți alegătorii care au domiciliul sau reședința (temporară) într-o circumscripție.¹³ În cazul în care un alegător le are pe ambele, atunci acesta va fi atribuit listei în baza reședinței provizorii. Alegătorul, care nu este inclus pe liste, însă care poate să dovedească reședința în raza circumscripției, i se va permite votarea după ce va fi înregistrat pe liste suplimentare în ziua alegerilor.¹⁴ Votarea mobilă este permisă alegătorilor restricționați la domiciliu, în spitale sau în instituții penitenciare, cu condiția că au dreptul să voteze în circumscripția respectivă.¹⁵

Cetățenii cu actele de identitate (BI) expirate nu au dreptul să voteze. La 1 iunie, CEC a solicitat autorităților să analizeze posibilități pentru a soluționa această situație. *Registru* a declarat că numărul acestor cetățeni este de 152.685 și a decis să elibereze gratuit buletine de identitate temporare pentru scrutin în perioada 9-14 iunie.

Conform CEC, la 22 mai numărul alegătorilor înregistrați pe listele preliminare ale alegătorilor era de 2.821.657. Comparativ cu alegerile locale din 2011, se atestă o creștere care se datorează în special introducerii sistemului centralizat de elaborare a listelor alegătorilor, care pare să fie mai incluziv comparativ cu sistemul anterior când listele erau menținute de autoritățile locale. Calitatea registrului alegătorilor s-a bucurat, în linii mari, de încrederea actorilor interesați.

În perioada 25 mai – 13 iunie, alegătorii puteau să-și verifice datele la BESV și online.¹⁶ În această perioadă, în RSA au fost modificate 5.526 de date, majoritatea cărora s-au referit la reatribuirea alegătorilor unei alte secții de votare. În secțiile de votare vizitate de MROA OSCE/BIDDO, listele alegătorilor erau disponibile pentru verificare individuală. Unele BESV au oferit alegătorilor acces numai la datele lor, în timp ce altele au permis alegătorilor să verifice datele membrilor familiei.¹⁷

Hotărârea CEC în limba de stat prevede că listele alegătorilor sunt accesibile în secțiile de votare, în timp ce versiunea în limba rusă a hotărârii prevede că listele trebuie afișate; hotărârea reflectă versiunile în limbi diferite ale Codului Electoral. Codul prevede că versiunea în limba de stat va prevala în cazul apariției discrepanțelor. Centrul pentru protecția datelor cu caracter personal și-a

¹² Alineatul 7.3 prevede că statele participante "vor garanta sufragiul universal și egal cetățenilor adulți".

¹³ Prevederea legală precum că o circumscripție trebuie să aibă maxim 3.000 de alegători înregistrați nu a fost respectată în 34 de secții de votare.

¹⁴ Conform Codului bunelor practici (I.2.iv), "trebuie să existe o procedură administrativă supusă controlului judiciar, care să permită înregistrarea alegătorilor neînregistrați; înregistrarea nu trebuie să aibă loc în secția de votare în ziua alegerilor."

¹⁵ Conform Departamentului Instituțiilor Penitenciare a Ministerului Justiției, din cei aproximativ 7.400 de deținuți, 1.440 aveau dreptul la vot la aceste alegeri.

¹⁶ MROA OSCE/BIDDO a observat că sediile câtorva secții de votare erau încuiate în timpul orelor de lucru și unele BESV au primit listele alegătorilor cu întârzieri de trei – cinci zile (de exemplu, toate cele 39 de BESV din cadrul CEDC de nivelul 1 din Basarabeasca, Comrat, Cahul și Ceadâr-Lunga). CEC a tipărit în mod repetat listele alegătorilor în 76 de secții de votare din cauza formatului incorect al primei versiuni.

¹⁷ Bunele practici internaționale prevăd că listele alegătorilor trebuie să fie publicate – vezi [Codul bunelor practici](#) (I.1.2.7.iii).

exprimat opinia că Codul electoral trebuie să stipuleze modul în care listele alegătorilor trebuie să fie făcute publice, ce date cu caracter personal ale alegătorilor trebuie divulgate și că procesarea altor date cu caracter personal de către CEC trebuie clarificată. În general, procesul de verificare de către alegători poate avea o claritate mai mare și mai multă transparență.

Înregistrarea candidaților

Dreptul de a numi candidați îl au partidele politice și blocurile electorale (concurenți), precum și cetățenii prin auto-numire la prezentarea semnăturilor de sprijinire a candidatului. Listele candidaților au fost înregistrate de către 19 din 42 de partide eligibile și 2 blocuri electorale.¹⁸

În cadrul unui proces general incluziv, înregistrarea candidaților s-a finalizat la 21 mai. Numărul candidaților la postul de primar¹⁹ a fost de 4.421 (22 procente femei) și 63.496 de candidați pentru posturile de consilieri locali (35 procente femei). În Chișinău, 4 din 17 candidați la postul de primar au fost femei, la fel ca și 248 din 801 candidați în consiliul local. Nu există prevederi legale pentru sporirea participării femeilor în alegeri.²⁰

Candidații independenți la posturile de consilieri locali au avut nevoie de susținerea a două procente a alegătorilor din circumscripție împărțit la numărul mandatelor de consilieri, dar nu mai puțin de 50 de persoane. Candidații independenți la posturile de primar au avut nevoie de susținerea a cinci procente a alegătorilor din circumscripție, dar nu mai puțin de 150 și nu mai mult de 10.000 de persoane. Aceste cerințe nejustificat de mari contravin bunelor practici internaționale.²¹ Pe lângă aceasta, un alegător poate să susțină un singur candidat, ceea ce reprezintă o restricție inutilă care pune la încercare pluralismul politic și contravine alineatului 3 al Documentului reuniunii OSCE de la Copenhaga din 1990 și bunelor practici internaționale.²²

Partidele politice și blocurile și-au înregistrat listele la CE dC și au putut să înceapă să facă campanie electorală chiar din 23 aprilie. Candidații independenți au putut abia să înceapă să colecteze semnături de susținere la acea dată, ceea ce a afectat în mod negativ egalitatea oportunităților campaniei – fapt care contravine alineatului 7.6 al Documentului reuniunii OSCE de la Copenhaga din 1990 și bunelor practici internaționale.²³

¹⁸ La 8 aprilie, Ministerul Justiției a oferit o listă a 43 de partide eligibile, care a fost confirmată de CEC. La 24 aprilie, o hotărâre a instanței de judecată a anulat înregistrarea Partidului comunist reformator (partidul a contestat alegerile parlamentare din 2014, deși hotărârea de a anula înregistrarea era în acel timp pendinte la Ministerul Justiției). O listă nouă cu 42 de partide înregistrate a fost prezentată la CEC, care a fost confirmată pe 4 mai.

¹⁹ Nici un partid/bloc nu a înregistrat candidați în toate cursele pentru postul de primar. Conform informației oferite MROA OSCE/BIDDO, PDM a înregistrat 843 de candidați la postul de primar, PLDM 797, PCRM 649, Partidul socialiștilor din Republica Moldova (PRSM) 582, Platforma Populară Europeană din Moldova – Iurie Leancă (PPEM) 296 și Partidul Nostru (PN) 289.

²⁰ Liderii a 20 din 21 de concurenți sunt bărbați.

²¹ Codul bunelor practici (I.1.3. ii.) prevede că ”legea nu trebuie să impună colectarea semnăturilor a mai mult de 1% al alegătorilor din circumscripția respectivă”.

²² Alineatul 3 prevede că statele participante ”recunosc importanța pluralismului în raport cu formațiunile politice”. Alineatul 77 al [Ghidului OSCE/BIDDO și al Comisiei de la Venetia privind reglementarea partidelor politice din 2010](#) prevede că ”pentru a extinde pluralismul și libertatea de asociere, legislația nu trebuie să restricționeze cetățenii să semneze listele de susținere pentru un singur partid”.

²³ Alineatul 7.6 cheamă statele participante să asigure că concurenții pot să ”concureze pe bază de tratament egal în fața legii și din partea autorităților”. Codul bunelor practici (I.2.3.a) prevede că ”egalitatea oportunităților trebuie asigurată atât formațiunilor politice cât și candidaților în egală măsură”.

CEC a modificat procedurile privind înregistrarea listelor candidaților după ce s-a dat start perioadei de numire.²⁴ Pe lângă aceasta, unii concurenți au raportat cazuri când CEDC au solicitat acte de confirmare care nu erau impuse prin lege. Listele au fost, în cele din urmă, înregistrate, dar numai după clarificările primite din partea CEC. Concurenții au menționat că aceasta a dus la irosirea resurselor lor și, totodată, a tergiversat momentul în care ei au putut începe campania.

Campania electorală

Campania a fost pe larg vizibilă și s-a intensificat odată cu apropierea de ziua alegerilor. Libertățile de expresie, de asociere și de reuniuni pașnice au fost respectate. Mediul în care s-a desfășurat campania a fost puternic influențat de scandalul de proporții din sectorul bancar și diviziunea din societate în raport cu orientarea geopolitică a țării. Cu două zile înainte de alegeri, Prim-ministrul și-a dat demisia ca răspuns la investigația privind diplomele sale de studii.²⁵ Mulți interlocutori ai MROA OSCE/BIDDO au declarat că alegerile vor demonstra nivelul de susținere a celor mai mari forțe politice din țară.

În timp ce principalele subiecte au inclus corupția, economia și guvernarea locală și descentralizarea, campania s-a bazat mai degrabă pe personalități decât pe platforme politice. Din 21 de concurenți, 6 partide politice și un bloc, precum și câțiva candidați independenți, au fost cei mai vizibili.²⁶ Doar câteva femei candidate au ieșit în evidență în activitățile de campanie.

Concurenții au plasat panouri și postere în orașele mari, au desfășurat campania de la ușă la ușă, au distribuit foi pliante și ziare și au organizat reuniuni la scară mică, considerate mai eficiente decât adunările mari. Unele partide au sponsorizat concerte. Rețelele de socializare și internetul au fost folosite de unii candidați la postul de primar, în special în Chișinău și Bălți. Concurenții au făcut campanie electorală în mod liber în limba de stat și în rusă.

Câteva autorități locale nu s-au conformat întotdeauna Codului electoral și instrucțiunii CEC în ceea ce privește oferirea spațiilor destinate întrunirilor publice și a locurilor pentru afișarea materialelor electorale. Aceste locuri au fost puține, ceea ce a dus la afișări nereglementate și la un șir de reclamații.²⁷ Un candidat la postul de primar a fost agresat cu scopul de a-l face să se retragă din cursa electorală.²⁸ În timp ce observatorii internaționali li s-au adus la cunoștință și alte alegeri de intimidări, credibilitatea acestora nu a putut fi substanțială și nici nu au fost depuse oficial reclamații în adresa autorităților. Doi candidați la postul de primar în Chișinău și un candidat pentru postul de

²⁴ Conform hotărârii CEC din 17 aprilie, listele candidaților urmau să fie transmise pentru înregistrare în limbile de stat și rusă; pentru candidații independenți nu existau prevederi privind limba. La 27 aprilie, CEC și-a modificat hotărârea, stipulând că datele cu caracter personal din listele candidaților trebuie prezentate în limba de stat, iar în cazul candidaților independenți în ambele limbi. Această schimbare târzie a cauzat un anumit grad de confuzie, iar câteva CEDC au continuat să solicite versiunea în limba rusă a listei candidaților.

²⁵ Înainte de acesta, la 6 iunie, invocând criza financiară generală și lipsa unui răspuns adecvat din partea instituțiilor de stat, Prim-Ministrul a anunțat că își va da demisia dacă conducătorii Procuraturii Generale, Băncii Naționale și Comisiei pentru stabilitate financiară nu își vor da demisia în decurs de 30 de zile.

²⁶ Aceasta a inclus cinci formațiuni politice parlamentare, precum și PN și PPEM.

²⁷ Autoritățile locale din Bălți au oferit concurenților spații pentru plasarea materialelor de campanie electorală cu două săptămâni întârziere. Tot la Bălți, PSRM i-a fost refuzată permisiunea de a instala un cort în scuarul principal; reclamația PSRM împotriva acestei hotărâri a fost, în final, satisfăcută. În Edineț, trei din șase locuri special destinate pentru materialele electorale nu au fost instalate. În Chișinău, unele panouri aveau suprafața foarte mică.

²⁸ Candidatul la postul de primar în Dominteni din partea PPEM a fost agresat, presupus de un reprezentant al PDM. Cazul este investigat de poliție.

consilier în Consiliul municipal Chișinău nu au degrevat din funcțiile deținute imediat, așa cum prescrie legea.²⁹

Doi candidați pentru consiliul municipal Chișinău care s-au aflat anterior în arest la domiciliu nu au putut să facă campanie timp de două săptămâni după înregistrare.³⁰ Un candidat la postul de primar în Orhei, anterior în arest la domiciliu, a fost eliberat cu o zi după înregistrare.³¹ Implementarea variată a prevederilor legale privind imunitatea candidaților a ridicat întrebări referitor la aplicarea selectivă a legii.

Mulți concurenți și-au modificat listele candidaților până la termenul limită de până la șapte zile înainte de ziua alegerilor.³² Astfel de modificări târzii ar putea însemna că alegătorii nu cunoșteau cele mai recente ajustări, ceea ce a influențat abilitatea acestora de a lua o decizie informată.

Finanțarea campaniei electorale

Urmare a consultărilor publice inițiate în 2013, la 9 aprilie 2015 au fost adoptate amendamente la șase legi care se refereau la finanțarea campaniei electorale.³³ Modificările târzii au afectat campania electorală, deoarece nu au acordat actorilor interesați suficient timp să se pregătească de implementarea acestora.³⁴

Amendamentele au incriminat încălcările în finanțarea campaniei electorale și au luat în considerare unele recomandări anterioare ale OSCE/BIDDO și ale Comisiei de la Veneția privind sporirea supravegherii, introducerii unor cerințe mai cuprinzătoare de raportare și stipulând criterii privind plafoanele cheltuielilor.³⁵ Cu toate acestea, sistemul de reglementare și implementarea actuală a acestuia nu au fost suficiente pentru a asigura transparența, integritatea și responsabilitatea finanțării campaniei electorale și nu s-a bucurat de încrederea publicului. Majoritatea interlocutorilor MROA OSCE/BIDDO au fost de părerea că rapoartele financiare ale concurenților erau incomplete și cu inexactități.

²⁹ Primarul actual al PL și doi candidați PLDM. CE dC Chișinău a hotărât că candidații înregistrați trebuie să degreveză din funcții în decurs de trei zile, în timp ce Codul electoral prevede degrevarea imediată.

³⁰ La 28 noiembrie 2014, doi membri actuali ai Partidului Casa Noastră Moldova (PCNM) au fost reținuți pentru organizarea unor dezordini în masă, cu toate acestea, nu au fost condamnați. În urma unei contestații din 14 aprilie, instanța i-a plasat în arest la domiciliu pentru 30 de zile. Nu este clar de ce arestul acestora a fost prelungit, pentru că ei, se presupune, trebuiau să se bucure de imunitate de candidat. În urma unei contestații care invoca imunitatea acestora, aceștia au fost eliberați din arest la domiciliu abia la 29 mai și i-a plasat sub supraveghere judiciară. Articolul 46.5 al Codului electoral prevede că „candidații nu pot fi trași la răspundere penală, arestați sau reținuți sau supuși unor sancțiuni administrative fără consimțământul organului electoral care i-a înregistrat, cu excepția cazurilor de infracțiuni flagrante”.

³¹ La 6 mai, Ilan Shor a fost arestat și acuzat de abuz în serviciu și plasat în arest la domiciliu pentru 30 de zile la 21 mai, CE dC Orhei l-a înregistrat în calitate de candidat la postul de primar din partea Mișcării *Ravnopravie*. În următoarea zi, măsura de constrângere a fost atacată în instanță, care a stabilit că arestul la domiciliu a fost ilicit, conform prevederii cu privire la imunitate.

³² Schimbările se refereau la ordinea, excluderea și includerea candidaților. De exemplu, în Anenii Noi, 7 din 9 partide au făcut schimbări, în Chișinău 7 din 18, în Cantemir 5 din 8 partide și în Nisporeni toți cei 7.

³³ Finanțarea partidelor politice și a campaniei electorale este reglementată de Codul electoral, legea cu privire la partidele politice, cu privire la Codul contravențional, cu privire la Curtea de conturi și Codul Penal. Acestea sunt suplinite de regulamentul CEC privind finanțarea campaniilor electorale și hotărârile CEC privind stabilirea plafonului de cheltuieli și suma împrumuturilor de stat în favoarea concurenților.

³⁴ De exemplu, CEC a avut, conform legii, șase luni pentru a adopta regulamente și hotărâri, însă în practică a avut doar trei săptămâni până la startul campaniei la 30 aprilie. Regulamentul CEC cu privire la finanțarea campaniei electorale a fost adoptat la 5 mai, după demararea campaniei.

³⁵ Vezi [Opinia OSCE/BIDDO și a Comisiei de la Veneția cu referire la proiectul de lege privind finanțarea partidelor politice și a campaniei electorale](#).

Veniturile și cheltuielile formațiunilor/blocurilor și a candidaților independenți trebuie să fie efectuate prin intermediul unor conturi bancare dedicate. Concurenții care planifică să desfășoare activități de campanie gratuite nu sunt obligați prin lege să deschidă astfel de conturi, însă trebuie să înștiințeze CEC (sau CEDC în cazul candidaților independenți) despre o astfel de hotărâre. Trei concurenți au profitat de această prevedere.

Este interzisă finanțarea campaniei electorale din surse străine, de stat, publice și anonime, precum și de către organizațiile non-profit și de caritate și sindicate. Pe lângă aceasta, cetățenii nu pot să doneze venituri obținute peste hotare, ceea ce este o restricție disproporționată a participării politice. Amendamentele au introdus plafoane pentru donațiile din partea persoanelor fizice (200 de salarii medii lunare) și din partea persoanelor juridice (400 de salarii medii lunare).³⁶ Persoanele juridice trebuie să doneze prin virament, în timp ce persoanele fizice pot să doneze și în numerar.

Unii interlocutori MROA OSCE/BIDDO au declarat că procedurile complicate de donație au constituit o povară administrativă pentru concurenți și ar fi putut să descurajeze potențialii donatori.³⁷ În timp ce nu există subvenții publice pentru desfășurarea campaniei, concurenții pot să primească împrumuturi fără dobândă de la bugetul de stat.³⁸ Fiecare partid/bloc/candidat independent a putut să cheltuiască până la 20,86 lei moldovenești pentru un alegător înregistrat.

CEC avea mandatul să supravegheze finanțarea campaniei electorale. Aceasta a adus la cunoștința MROA OSCE/BIDDO că nu dispune de suficiente resurse umane pentru a monitoriza eficient finanțarea campaniei electorale. CEC primește rapoartele financiare ale partidelor și blocurilor, trebuie să verifice acuratețea și conformitatea acestora și poate impune sancțiuni (sau să solicite altor „organe competente” impunerea acestora).³⁹ Posibilele sancțiuni includ avertizări, amenzi, confiscarea fondurilor, suspendarea finanțării publice și anularea înregistrării. Anularea înregistrării se aplică în cazul utilizării fondurilor nedeclarate sau străine sau în cazul depășirii plafonului de cheltuieli cu peste cinci procente.⁴⁰ Legislația privind sancționarea este ambiguă și contradictorie. Aceasta nu prevede o listă exhaustivă a posibilelor încălcări și atribuie CEC împuterniciri de sancționare la discreție.

Concurenții au prezentat la CEC rapoarte financiare la 8 și 22 mai, și la 5 și 12 iunie, care au fost plasate pe pagina electronică a CEC. CEC a emis avertizări în adresa a nouă concurenți pentru neprezentarea rapoartelor.⁴¹ Pe lângă aceasta, PL a primit avertizări de două ori pentru utilizarea fondurilor nedeclarate.⁴² Urmare a unei contestații din partea PL, instanța a revocat hotărârea CEC. Avertizarea CEC a fost acceptată ulterior ca urmare a succesului recursului la Curtea supremă.

³⁶ Salariul mediu lunar în 2015 este de 4.500 lei moldovenești. Plafonul donațiilor din partea persoanelor fizice este de 900.000 lei moldovenești, iar a persoanelor juridice de 1.800.000 lei moldovenești.

³⁷ O persoană juridică poate să facă o declarație privind lipsa unei cote de stat și străine în capitalul său, iar concurentul recipient trebuie să verifice informația înainte să accepte o donație. Un donator poate să doneze în numerar doar în sediul concurentului, prezentând o declarație privind răspunderea personală și primind în schimb o declarație de acceptare a donației emisă de concurentul electoral. Donația este, apoi, depusă pe contul bancar dedicat.

³⁸ Împrumuturile sunt amortizate în totalitate sau parțial, proporțional cu voturile primite, cu condiția că concurentul a primit peste trei procente din voturile exprimate în circumscripție.

³⁹ Codul electoral nu specifică aceste organe.

⁴⁰ Începând cu 1 ianuarie 2016, legea va înlătura limita de cinci procente și va permite anularea înregistrării partidului pentru folosirea oricăror fonduri nedeclarate sau străine și pentru depășirea limitelor de cheltuieli.

⁴¹ Blocul Lista poporului, Patrioții Moldovei, Renaștere, Partidul Popular Socialist, Partidul Popular Creștin Democrat, Partidul Regiunilor, Democrația Acasă, Partidul socialist din Moldova și Partidul Lege și Dreptate au fost avertizați pentru că nu au prezentat rapoartele financiare.

⁴² PSRM a depus o contestație invocând că PL a utilizat fonduri nedeclarate sau nepermise pentru a tipări broșura despre activitatea primarului actual al Chișinăului și a diseminat-o în calitate de material de campanie electorală.

La solicitarea CEC, PN și PSRM au prezentat informații adiționale privind cotizațiile de membru conform declarațiilor făcute în primele două rapoarte. Anterior, CEC a solicitat Centrului național anti-corupecție să investigheze sursele de venituri ale acestor două partide, solicitare ulterior revocată în urma contestațiilor. La 22 mai, Inspectoratul fiscal de stat a solicitat PSRM să prezinte evidența financiară începând din 2011 din considerente numite de aceștia „secret fiscal” conform definiției legii. PSRM s-a opus invocând motive că aceasta va limita activitatea lor politică în perioada campaniei, că doar CEC este competentă să verifice finanțele partidelor politice și a solicitat o amânare până după alegeri.⁴³ Inspectoratul fiscal are la dispoziție 30 de zile, conform legii, pentru a oferi un răspuns.

Concurenții au declarat o sumă totală de 73 milioane lei moldovenești de venituri și cheltuieli.⁴⁴ Cnadații independenți urmau să raporteze CEdC, care au declarat că majoritatea candidaților fie nu au prezentat rapoarte financiare, fie nu au declarat tranzacții. Regulile actuale de finanțare a campaniei electorale au fost percepute drept o povară atât de candidații independenți cât și de CEdC. Doar câteva rapoarte ale candidaților independenți au fost plasate pe paginile electronice ale autorităților locale, conform prevederilor legii.

Mass-media

Televiziunea este sursa primară de informare, numeroase instituții media activând în toată țara. Mass-media tipărită este constrânsă de tirajele mici. Internetul asigură o sursă adițională de informații politice și electorale. Codul audiovizualului, care reglementează mass-media, a fost modificat în martie 2015, cu scopul de a spori transparența proprietății mass-media.⁴⁵ Organizațiile societății civile și cele internaționale au exprimat îngrijorări considerabile privind concentrarea proprietății mass-media și au avertizat că amendamentele adiționale dezbătute la moment ar putea periclita pluralismul mass-media.⁴⁶ *General Media Group*, o corporație dominantă asociată cu vicepreședintele PDM, exercită influență politică asupra tabloului mass-media.

Mass-media a oferit o reflectare largă a campaniei electorale într-un șir de formate, inclusiv buletine de știri, programe informative, timp de emisie contra plată și dezbateri televizate. Difuzorii au oferit acces concurenților, cu toate acestea, majoritatea au prezentat divizări pe linii de partizanat, neconformându-se obligației legale de a fi imparțiali. Totuși, alegătorii au fost bine informați despre alternativele politice. Femeile candidate au fost reflectate în măsură minimă (șapte procente în mediu la difuzorii monitorizați), exclusiv în subiecte nesoluționate privind participarea femeilor în viața politică. Mass-media monitorizată a respectat prevederea privind perioada de tăcere în campania electorală, care a început cu o zi înainte de alegeri.⁴⁷ Materialele campaniei au rămas vizibile pe internet, inclusiv pe rețelele de socializare, în perioada de tăcere, ceea ce nu este reglementat prin lege.

⁴³ Inspectoratul fiscal de stat a adus la cunoștința MROA OSCE/BIDDO că nu a înaintat astfel de cereri în ultimii doi ani.

⁴⁴ Cele mai mari venituri și cheltuieli au fost declarate de PDM, PSRM, PN, PCRM și PLDM.

⁴⁵ Aceste modificări vor intra în vigoare în noiembrie 2015.

⁴⁶ Vezi [Analiza juridică din 2014 a Proiectelor de lege pentru modificarea și completarea Codului audiovizual al Republicii Moldova](#) elaborată de Reprezentantul OSCE pentru libertatea mass-media. Vezi și [Raportul de progres pe țară din cadrul Politicii europene de vecinătate din 2014](#). La 22 aprilie, [reprezentantul OSCE pentru libertatea mass-media a declarat](#) că unele prevederi sunt în exces și nu se conformează celor mai bune practici internaționale.

⁴⁷ În perioada 18 mai – 14 iunie, MROA OSCE/BIDDO a monitorizat reflectarea politică din prime-time la șapte posturi de televiziune (*Moldova 1*, *Gagauz TV*, *Jurnal TV*, *Prime TV*, *Pro TV Chișinău*, *Publika TV*, și *TV 7*), un post radio (*Radio Moldova*); două ziare (*Komsomolskaya Pravda*, și *Moldova Suverana*); și cinci mass-media online (*moldova.org*, *noi.md*, *omg.md*, *point.md*, și *unimedia.info*).

Codul electoral și Codul audiovizualului reglementează activitatea mass-media în perioada campaniei electorale. Regulamentul privind reflectarea campaniei de către difuzorii media, aprobat de CEC, a impus tuturor difuzorilor să asigure o reflectare corectă, echilibrată și imparțială. Difuzorii monitorizați s-au conformat, în general, obligației de a aloca fiecărui concurent maxim două minute pe zi pentru publicitate plătită; cu toate acestea, mulți difuzori locali au oferit timp adițional de emisie partidelor politice.⁴⁸ CEC a elaborat materiale electorale informative cu spoturi tematice în limba de stat cu subtitrare în limba rusă și limbajul semnelor, care au fost pe larg difuzate de mass-media.

Consiliul coordonator al audiovizualului (CCA) a supravegheat reflectarea de către mass-media a campaniei electorale și respectarea legii. În perioada campaniei electorale, CCA a primit șase reclamații cu referire la mass-media. CCA a publicat două rapoarte de monitorizare a mass-media pentru perioada 9-27 mai, și un raport preliminar pentru întreaga campanie electorală la 12 iunie. CCA a avertizat nouă posturi de televiziune și a sancționat cinci difuzori pentru reflectare părtinitoare.⁴⁹ Mecanismul CCA de executare rămâne slab, deoarece îi lipsesc remedii eficiente și oportune.⁵⁰

La 27 mai, CCA a reînnoit interdicția impusă postului *Russia 24* pe motive de presupusă propagandă, discursuri care instigă la ură și amenințări la adresa securității naționale. Această hotărâre încalcă principiul proporționalității și contravine alineatului 9.1 al Documentului reuniunii OSCE de la Copenhaga din 1990.⁵¹ Mulți interlocutori MROA OSCE/BIDDO au pus la îndoială independența CCA de la influența politicului.⁵²

Difuzorul public, *Moldova 1* a oferit candidaților acces egal la dezbaterile televizate. Acesta a mai organizat dezbateri în rândul candidaților pentru postul de primar pentru Chișinău, Cahul, Comrat și Bălți. *Moldova 1* în general a reflectat concurenții în știri în mod echitabil, însă a dedicat destul de mult timp reflectării guvernului (38 procente) și Președintelui Parlamentului (8 procente), și a favorizat partidul de la guvernare PLDM (10 procente). *Radio Moldova* a dedicat majoritatea timpului de știri pentru a reflecta activitățile guvernului (77 procente), și *Gagauz TV* guvernării locale a Găgăuziei (80 procente).

Difuzorii privați monitorizați au fost părtinitori. *Prime TV* și *Publika TV* a favorizat PDM cu 21 și 14 procente respectiv din reflectarea din blocul de știri, preponderent pozitivă. Aceste două posturi naționale nu au organizat dezbateri și deseori au emis un spot al revistei *VIP Magazin* care a reflectat în aspect pozitiv candidatul PDM la postul de primar al Chișinăului. *Jurnal TV*, a dedicat mult timp din blocul de știri pentru a reflecta în aspect preponderent negativ guvernul (23 procente) și partidele de la guvernare: PDM (21 procente), și PLDM (12 procente). *Jurnal TV* a reflectat marșul din 7 iunie promovat de un grup al societății civile, transmițând un spot televizat împotriva partidelor de la

⁴⁸ Toți difuzorii au trebuit să ofere CCA rapoarte în scris privind reflectarea electorală efectuată de aceștia. Mulți difuzori au publicat listele de prețuri pentru programele televizate și reportaje de știri și cel puțin într-un caz a fost solicitată o taxă pentru organizarea dezbaterilor electorale.

⁴⁹ Până în acest moment, CCA a impus doar ameni minime *Publika TV*, *Canal 2*, *Canal 3*, *Prime TV*, și *Accent TV*.

⁵⁰ Amenziile sunt restricționate de articolul 38 al Codului audiovizualului între 1.800 și 5.400 lei moldovenești.

⁵¹ Alineatul 9.1 al Documentului reuniunii OSCE de la Copenhaga din 1990 prevede că dreptul la libertatea de exprimare include libertatea de a face schimb cu informații și idei fără de interferențe din partea autorităților publice și indiferent de frontiere. Totodată, alineatul 26 al Documentului reuniunii OSCE din Moscova din 1991 precede că "mass-media pe teritoriul său trebuie să se bucure de acces nerestricționat la serviciile de știri și informaționale străine. Publicul se va bucura de aceeași libertate de a primi și face schimb cu informații și idei fără de interferențe din partea autorităților publice indiferent de frontiere, inclusiv prin intermediul publicațiilor străine și programelor străine difuzate. Orice restricționare în exercitarea acestui drept va fi prevăzută prin lege și va fi conformă standardelor internaționale".

⁵² Membrii CCA sunt numiți de parlament. La 5 iunie, PCRM a exclus din rândurile sale un membru CCA din cauza votului acestuia pentru suspendarea postului *Russia 24*, gest catalogat drept încălcare a politicii partidului.

guvernare. Aceste trei posturi au reflectat PSRM în știri în mod limitat și deseori critic. *Pro TV* și *TV 7* au reflectat în general neutru principalele partide politice, deși au oferit mai mult timp știrilor despre PLDM și PL.

Mass-media online și tipărită au prezentat opinii într-un mod mai divers. *Komsomolskaya Pravda* a favorizat preponderent *Ravnopravie* și *PN*, *Moldova Suverana* a favorizat PSRM, *Noi – PCRM*, și *Omega* – PN și PCNM. *Unimedia*, *Point* și *Moldova* au reflectat, în general, în mod echilibrat. Unele materiale de campanie în mass-media tipărită nu au fost identificate drept materiale publicitare plătite.⁵³

Reclamații și contestații

Procesul de reclamare și contestare este reglementat de Codul electoral și hotărârile CEC. Alegătorii și concurenții pot să reclame acțiunile, inacțiunile și hotărârile comisiilor electorale, concurenților și mass-media.

Reclamațiile și contestațiile au fost, în general, soluționate într-un mod deschis și transparent, în termenele legale, și, în general, au oferit remedii judiciare eficiente. CEC a examinat reclamațiile și contestațiile într-un mod deschis și transparent. Ședințele CEC și ale instanțelor de judecată au fost deschise pentru mass-media și public. CEC a recepționat 55 de reclamații și contestații, preponderent legate de înregistrarea candidaților. Aceasta a examinat și a emis hotărâri pe 18 reclamații. Celelalte au fost respinse pentru neconformarea cu regulile de procedură sau pentru că nu țineau de competența sa. Două reclamații au fost retrase de petiționari. MROA OSCE/BIDDO a fost înștiințată că unsprezece hotărâri CEC au fost contestate la Curtea de Apel Chișinău; trei au fost respinse din cauza lipsei de informații suficiente, una a fost satisfăcută pe deplin și una parțial; informații cu referire la celelalte șase nu au fost oferite.

MROA OSCE/BIDDO cunoaște despre aproximativ 85 de reclamații depuse la CEEdC și instanțele teritoriale. Dintre acestea, 25 s-au referit la desfășurarea campaniei în mod ilicit, 17 la înregistrarea candidaților,⁵⁴ și 12 la abuzul în serviciu și utilizarea necorespunzătoare a resurselor administrative. Celelalte s-au referit la împiedicarea desfășurării campaniei electorale, cumpărarea de voturi și reclamații împotriva mass-media. MROA OSCE/BIDDO a asistat la 11 ședințe CEEdC unde se examinau reclamații, pe parcursul cărora s-a constatat că diferite CEEdC aveau cunoștințe neuniforme despre proceduri. Nivelul de încredere în procesul de petiționare în rândul actorilor interesați a variat.

Observatorii naționali și internaționali

Codul electoral prevede desfășurarea observării de către observatori naționali și internaționali, precum și prezența în secțiunile de votare a delegaților și reprezentanților concurenților. Un număr total de 2.215 observatori naționali care au reprezentat 14 organizații au fost acreditați de către CEC. O organizație a societății civile, Asociația Promo-Lex, a desfășurat observare la scară largă, inclusiv observare pe termen lung și scurt, a monitorizat raportarea privind finanțarea campaniei electorale și

⁵³ De exemplu, *Komsomolskaya Pravda* a publicat materialele de campanie electorală a candidatului *Ravnopravie* pentru postul de primar al orașului Orhei și candidații din partea PSRM și PLDM pentru postul de primar al Chișinăului.

⁵⁴ Într-un caz, la 4 mai, PN a prezentat CEEdC Briceni documentele necesare pentru a înregistra lista sa de candidați. La 12 mai (cu o zi după termenul limită de răspuns), partidul a apelat la CEC pentru a obliga CEEdC să le examineze cererea. La 13 mai, partidul a primit hotărârea CEEdC prin care înregistrarea listei a fost refuzată din cauza că unele documente nu au fost semnate de liderul partidului, lista a fost creată fără de consimțământul candidaților, nu toate documentele au fost discutate pe parcursul ședinței comitetului executiv al partidului și partidul nu a urmat procedura de numire a candidaților în postul de consilier. PN a contestat hotărârea CEEdC la CEC, care a fost anulată la 15 mai și lista partidului a fost înregistrată.

a efectuat numărarea paralelă a voturilor la alegerile pentru posturile de primari în orașele Chișinău, Bălți și Comrat. O altă organizație a efectuat monitorizarea mass-media a 10 posturi în perioada campaniei electorale.⁵⁵

Ziua alegerilor

În câteva din secțiile de votare vizitate de către observatorii internaționali, procesul a fost transparent și procedurile au fost, în general, respectate. Cu toate acestea, secretul votului nu a fost întotdeauna asigurat din cauza faptului că alegătorii așteptau în interiorul secțiilor de votare și din cauza construcției și amplasării cabinelor de vot. Verificarea alegătorilor și transmiterea rezultatelor prin SIASA a funcționat eficient, cu excepții ne semnificative. Majoritatea secțiilor de votare vizitate de observatorii internaționali nu aveau acces potrivit pentru alegătorii cu dizabilități. Procesul de numărare și adunare a voturilor observat de observatorii internaționali a decurs în ordine și cu bună organizare, deși au fost constatate unele deficiențe minore de procedură.

În ziua alegerilor, CEC a activat transparent și eficient și a publicat procesele verbale privind rezultatele preliminare pe secție de votare pe pagina sa electronică. Rata de participare la vot a alegătorilor care a fost raportată, a constituit 49 de procente. Transparența procesului a fost asigurată de prezența sistematică a reprezentanților partidelor și candidaților și observatorilor naționali.

*Versiunea în limba engleză a prezentului raport este singura oficială.
Traduceri neoficiale în română și rusă sunt disponibile.*

MISSION INFORMATION & ACKNOWLEDGEMENTS

Chișinău, 15 iunie 2015 – MROA OSCE/BIDDO a fost inaugurată la Chișinău la 14 mai. Aceasta este compusă din 13 experți care se află în capitală și 14 experți pe termen lung detașați în țară. Conform metodologiei standard a OSCE/BIDDO pentru MROA, misiunea s-a axat pe procesul electoral pe termen lung fără detașarea adițională a observatorilor pe termen scurt, care ar fi servit drept temei pentru o evaluare cantitativă a zilei alegerilor. Observatorii au vizitat câteva secții de votare din țară în ziua alegerilor, deși observarea nu a fost desfășurată într-o manieră cuprinzătoare.

Congresul autorităților locale și regionale al Consiliului Europei a detașat o delegație compusă din 24 de membri din 16 țări în perioada 9-15 iunie 2015. Aceasta a inclus cinci membri ai Comitetului UE al Regiunilor și un membru al Grupului de experți independenți al Congresului.

În ziua alegerilor, au fost detașați 55 de observatori din 33 de țări, inclusiv 24 de reprezentanți aleși și personal din partea Congresului și 31 de observatori pe termen lung și experți din partea OSCE/BIDDO.

Observatorii doresc să mulțumească autorităților pentru invitația de a observa alegerile, CEC pentru colaborare și pentru asigurarea actelor de acreditare și Ministerului Afacerilor Externe și Integrării Europene și altor autorități centrale și locale pentru sprijin și colaborare în cursul observării. Observatorii mai doresc să exprime aprecieri Misiunii OSCE în Moldova,⁵⁶ oficiului Consiliului Europei în Moldova și altor organizații internaționale și ambasade acreditate la Chișinău, precum

⁵⁵ [Centrul de Jurnalism Independent](#).

⁵⁶ MROA OSCE/BIDDO și Misiunea OSCE în Moldova activează separat în conformitate cu mandatele specifice fiecăreia.

și partidelor politice, organizațiilor societății civile și reprezentanților mass-media pentru colaborare și suport.

Pentru informații mai detaliate, vă rugăm să luați legătura cu:

- Kimmo Kiljunen, Șimmo Kiljunen, legătura cuate, l(+373 22 903010)
- Thomas Rymer, Purtătorul de cuvânt OSCE/BIDDO (+48 609 522 266) sau Oleksii Lychkovakh, Consilier electoral OSCE/BIDDO în Varșovia (+48 22 520 0653)
- Amy Koopmanschap, Șef al delegației din partea Congresului (+31 651 673 220)
- Renate Zikmund, Congres, Șef al Departamentului, Observare a alegerilor locale și regionale (+33 659 786 455)

Adresa MROA OSCE/BIDDO:

Str. Sfatul Țării, nr. 29, etaj 7, Chișinău, MD-2012

Telefon: +373 22 903010

Fax: +373 22 903011

Email: office@odihr.md

Pagină web: <http://www.osce.org/odihr/elections/moldova/157256>